

Srbija je, prema izveštajima Evropske komisije, Fridom Hausa, Reportera bez granica i drugih relevantnih međunarodnih organizacija, zarobljena država u kojoj su ugrožene sloboda medija i vladavina prava, što je dovelo do opasnih podela u društvu i političke krize. U takvim uslovima, Srbija se suočava sa opasnošću da parlament, koji nema legitimitet zbog načina na koji je izabran, kao ni reprezentativnost, jer u njemu većina građana nema svoje predstavnike, započne proces promene Ustava koji bi Srbiju i formalno pretvorio u autokratiju.

U takvim okolnostima pred opozicijom je velika odgovornost da se izbori za slobodne i poštene izbore, kako bi se načinio prvi važan korak ka suštinskim promenama u Srbiji.

Polazeći od čvrste opredeljenosti da rešimo političku krizu slobodnim izborima, uz prihvatanje ranije definisanih zahteva Ekspertske grupe građanskih protesta i nalaza OEBS-a, Evropske komisije i Evropskog parlamenta, donosimo:

PLATFORMU ZA PREGOVORE POD OKRILJEM EVROPSKOG PARLAMENTA O USLOVIMA ZA SLOBODNE I POŠTENE IZBORE

Ciljevi platforme su:

- 1. obezbeđivanje slobodnog i tajnog izjašnjavanja građana na izborima.** To podrazumeva da niko ne sme da prisiljava, ucenjuje građane kako će da glasaju, niti da od njih traži potvrdu za koga su glasali.
- 2. sprečavanje zloupotrebe državnih i javnih resursa** u političke svrhe.
- 3. oslobađanje medija,** kako bi građani mogli da budu potpuno, istinito i blagovremeno informisani, a politički akteri ravnopravno predstavljeni.
- 4. uspostavljanje stručne administracije koja kontroliše predizborni i izborni proces** i brzo reaguje na sve nepravilnosti.

U skladu sa svim navedenim, a u cilju povratka demokratskih principa i procedura, predlažemo donošenje posebnog zakona (lex specialis) kojim ćemo definisati i obezbediti:

1. Formiranje Ministarstva za sprovođenje izbora, u skladu sa zakonima Republike Srbije, najvišim demokratskim standardima i preporukama OEBS-a, ODIHR-a i drugih relevantnih međunarodnih i domaćih organizacija.

Ministarstvo za sprovođenje izbora će delovati na bazi izvršnih ovlašćenja definisanih Zakonom i u najkraćem roku će obezbediti sve neophodne uslove za održavanje izbora sa ciljem da:

- Spreči pritiske i ucene na birače
- Spreči izbornu krađu
- Obezbedi građanima zakonom definisano pravo na slobodan izbor.

Ministra bira Skupština Srbije iz redova nestranačkih ličnosti, na osnovu predloga opozicionih stranaka potpisnica Sporazuma koji garantuje uslove za slobodne i poštene izbore.

U cilju zaustavljanja mehanizma prisilnog glasanja, neophodno je da Ministarstvo uvede i postavi Poverenika koji će sprečiti protivzakonito delovanje i prinudno glasanje u javnom sektoru, odnosno, u svim pravnim licima koja su direktni ili indirektni budžetski korisnici, Narodnoj banci Srbije, javnim agencijama, organima i organizacijama čiji je osnivač Republika Srbija, autonomna pokrajina ili lokalna samouprava, javnim preduzećima, kao i svim pravnim licima nad kojim Republika Srbija, autonomna pokrajina ili lokalna samouprava imaju direktnu ili indirektnu kontrolu nad više od 50% kapitala, ili više od 50% glasova u organima upravljanja.

U posao Poverenika spada:

- Prijem i obrada anonimih prijava svih zaposlenih povodom pretnji i ucena kojima su izloženi
- Informisanje javnosti i Ministarstva za sprovođenje izbora o identitetu svih rukovodioca u javnom sektoru koji ucenjuju zaposlene
- Odobranje i kontrola svih radnih naloga i angažovanja zaposlenih izvan poslova koji su definisani Ugovorom o radu i Kolektivnim ugovorom
- Informisanje javnosti i ministarstva o svim troškovima za koje postoje osnovi sumnje da predstavljaju zloupotrebu javnih sredstava u političke svrhe.

2. Postavljanje paralelnog uredništva Informativnog programa javnih servisa RTS i RTV

Na bazi izveštaja domaćih i međunarodnih organizacija koja prate stepen slobode medija jasno je da su građani Srbije uskraćeni za istinite i pravovremene informacije, čime se krši Ustav Republike Srbije. Da bismo zaustavili tu praksu neophodno je, da na bazi predloga Nezavisnog udruženja novinara Srbije, Upravni odbori javnih servisa imenuju paralelna i profesionalna uredništva informativnih programa javnih servisa. Paralelna uredništva informativnih programa funkcionišu po principu smenjivanja u uredničkom poslu svaki drugi dan – jedan dan informativne segmente programa uređuje postojeće uredništvo, drugi dan nezavisno uredništvo. U danima kada nezavisno uredništvo informiše građane neophodno je da obezbedi adekvatne sadržaje koji će garantovati istinito i pravovremeno informisanje nacionalnih manjina i jednaku zastupljenost svih političkih predstavnika nacionalnih manjina.

Uvođenjem modela paralelnog uredništva će se izbeći prividno otvaranje medija i merenje medijske slobode kroz sporadična prisustva predstavnika opozicije u programskim segmentima. Ovo je način koji će građanima omogućiti da vide i čuju istinu o stanju u bolnicama i kovidu, istinu o ekonomskoj situaciji, istinu o korupciji i kriminalu, kroz pojavljivanje ne samo predstavnika opozicije, već kroz zastupljenost nezavisnih stručnjaka, lekara, ekonomista, predstavnika sindikata, paora, radnika u kulturi, profesora. Građani će na ovaj način moći da se upoznaju sa otkrićima nezavisnih istraživačkih novinara iz BIRN-a, CINS-a, KRIK-a...

2.1. Formiranje stručnog i nezavisnog tela sastavljenog od stručnjaka za medijsko pravo koje treba da spreči zloupotrebu medija i poštovanje medijskih zakona

S obzirom da postojeće regulatorno telo REM ne vrši svoju zakonom definisanu ulogu, novo stručno i nezavisno telo će funkcionisati u toku izborne kampanje. Članove ovog tela bira Narodna Skupština Republike Srbije na predlog Ministarstva. Telo ima za cilj da obezbedi poštovanje medijskih zakona i zakona o informisanju sa ciljem sprečavanja zloupotrebe medija, zaustavljanja režimske propagande i kampanja mržnje koje služe za obračun sa političkim neistomišljenicima. U slučajevima nespornih i smišljenih kršenja medijskih zakona i narušavanja profesionalnih standarda, Telo ima mogućnost da zabrani emitovanje programa u trajanju od 24 sata. Medijske kuće na koje se zabrana odnosi imaju pravo žalbe u redovnom sudskom procesu, ali žalba ne odlaže izvršenje. Telo ima obavezu da obavesti javnost o svim kršenjima novinarskih kodeksa, neobjavljenim demantijima i lažnim vestima u okviru posebnog segmenta programa na javnim servisima.

3. Razdvajanje termina održavanja izbora za različite nivoe vlasti

Analize izbornih procesa od strane međunarodnih i domaćih organizacija za monitoring izbora ukazuju na funkcionersku kampanju, zloupotrebu javnih resursa i poluga moći na svim nivoima. Praksa po kojoj nosilac liste nije kandidat na izborima temeljno narušava načelo odgovornosti političkih predstavnika prema biračima. Razdvajanjem termina u kojima se održavaju izbori na različitim nivoima, uz poštovanje načela odgovornosti kandidata prema biračima, smanjila bi se mogućnost za zloupotrebe koje kompromituju čitav izborni proces.

Imajući u vidu krizu demokratije oličenu u parlamentu bez opozicije konstituisanom na osnovu nelegitimnih izbora, zahtevamo moratorijum na ustavne izmene do formiranja novog skupštinskog saziva nakon održavanja slobodnih i fer izbora.